

Zaznaczył na wstępie, że nie zajmuje się specjalnie zagadnieniem Mazowsza, podkreślił następnie, iż uważa, że konferencja Spraw.-Plan. badania regionu płockiego wykazuje na przykładzie Mazowsza nierównomierność współczesnych badań historycznych i archeologicznych. Płock przez ostatnie 10-lecie znajdował się na uboczu, nie był objęty planami prac archeologicznych, a przecież stanowił on ogromnie ważny ośrodek polityczny zarówno dla Mazowsza, jak i dla całej Polski. W świetle kroniki Galla Płock był grodem granicznym Mazowsza; Gall pisze przecież, że feudalowie w czasie reakcji pogańskiej po Mieszku II uciekali na Mazowsze „trans Vislam”. Sąsiadujące z rejonem płockim ziemia rawska i łowicka należały do archidiecezji gnieźnieńskiej, archidia-

konatu łęczyckiego i ciążyły raczej ku Wielkopolsce. Natomiast Mazowsze sięgało daleko na wschód. Płock w historii Mazowsza spełniał bardzo ważną rolę. Za Władysława Hermana był on stolicą Polski. Ponadto Płock leżał na skrzyżowaniu ważnych szlaków handlowych, z których jeden stanowiła Wisła, będąca naturalną arterią komunikacyjną i być może w Płocku krzyżował się ze „szlakiem bursztynowym”. Z badań mgr Gąssowskiego wynika, że w Płocku istniał jeden ośrodek polityczny (gród na wzgórzu tumskim), obok którego znajdował się ośrodek osadniczy. Nawiązując do wypowiedzi prof. Herbsta na temat wieloosrodkowości miast średniowiecznych prof. Zajączkowski stwierdza, że w okresie wczesnośredniowiecznym wokół pewnych grodów polskich istniały już ośrodki miejskie np. w Łęczycy, gdzie odnaleziono gród i stare miasto z XIII w., w Wolborzu, Sulejowie i in. W przedmiocie podniesionych przez mgr Cieślę terminów: „urbs” i „civitas”, występujących w starych dokumentach dotyczących Płocka, które mgr Cieśla uważa za równoznaczne z polskim terminem „gród”, prof. Zajączkowski określa je jako oznaczające osadę miejską nazywaną też „castrum” (np. w dokumencie Łokietka z 1287 r. o wykupie karczem w Łęczycy). Terminy „urbs” i „civitas” dotyczą w Płocku tej osady miejskiej, która właśnie jest poszukiwana przez archeologów. Badania archeologiczne w Płocku winny iść w kierunku odnalezienia tej wczesnośredniowiecznej osady miejskiej, która stanowiła załączek późniejszego miasta Płocka w ścisłym tego słowa znaczeniu.

PROF. DR STEFAN M. KUCZYŃSKI (Łódź)

wskazał na niedocenicenie roli jaką spełniało Mazowsze w okresie tworzenia się państwa polskiego. Tradycyjna nauka jako podstawowe człony państwa uznawała zawsze tylko Wielką i Małopolskę pomijając natomiast Mazowsze. Badania, które prowadzi prof. Kuczyński, wskazują na doniosłą rolę Mazowsza jako ważnego członu państwowo-twórczego, równie ważnego jak Małoczy Wielkopolska. Najstarsza kronika ruska latopisa zwanego Nestorem, mówiąc o Polsce wymienia Mazowsze jako jedną z głównych jej części. Dotychczasowa nauka, zajmująca się zagadnieniem upadku królestwa polskiego za Mieszka II i rozpadem państwa na 3 dzielnice, a były to niewątpliwie: Małopolska, Wielkopol-

ska i Mazowsze — nie starała się ustalić jakie to były dzielnice. Prof. Kuczyński twierdzi, że bunt Masława nie był reakcją pogańską, lecz Masław, będąc namiestnikiem królewskim nad trzecią częścią Polski, wykorzystał moment upadku władzy królewskiej i usamodzielniał się. Dlatego też należy zwrócić większą uwagę na wczesną historię Mazowsza i początki Płocka.

Referaty mgr Cieśli i Gąssowskiego nie mówią o tym. Mgr Cieśla zebrał tylko najstarsze wzmianki o Płocku. Zdaniem prof. Kuczyńskiego mgr Cieśla i Gąssowski winni zająć się zagadnieniem początków Płocka i opracować wspólny referat, przy czym początków miasta należałoby szukać nie w X czy XI wieku lecz w IX a nawet VIII w.